Karolina Geštautaitė

T. Daugirdo gatvė 1

Lietuvos Jėzuitų provincijos užsakymu 2017 m. pradėti detalieji tyrimai ir žvalgymai sklype T. Daugirdo g. 1, Kaune. Ankstyviausiuose XVIII a. pabaigos – XIX a. pradžios planuose didesnėje tirto kvartalo dalyje vaizduota dykvietė. Šioje vietoje tyrimai pradėti 1980 m., kai planuota statyti naują kooperatinį gyvenamąjį namą. Didesnės apimties tyrinėjimai vykdyti 1983–1984 ir 1987 m. Jų metu nustatyta, kad dabartinio sklypo teritorijoje nuo XVII a. II pusės plytėjo dykvietė, todėl po XIX–XX a. supiltais sluoksniais išliko nesuardytas XV–XVII a. kultūrinių sluoksnių klodas. Aptikta ir XVI–XVII a. stovėjusių mūrinių ir medinių pastatų rūsių, pamatų, kiemo grindinių bei kitų ūkinės paskirties statinių ir krosnių liekanų. Čia yra buvusios 5 miestiečių posesijos, orientuotos galais į T. Daugirdo gatvę (*ATL 1986 ir 1987 metais*, 1988, p. 146–148; *ATL 1992 ir 1993 metais*, 1994, p. 221–224, 255–258; *ATL 1994 ir 1995 metais*, 1996, p. 276–279). Visgi teritorijoje jokie statybos darbai nevyko, o 2017 m. archeologiniai tyrimai atnaujinti, nes sklype ketinama pradėti naujo multifunkcinio pastato projektavimo darbus.

1 pav. Tyrimų vietos suvestinis planas: 1 – tirti plotai; 2 – žvalgytos vietos; 3 – netirtas plotas. K. Geštautaitės brėž.

Fig. 1. A synoptic plan of the investigation site: 1 – excavated areas; 2 – surveyed areas; 3 – uninvestigated area.

2017 m. tyrimų metu siekta atidengti ankstesnių archeologinių tyrimų metu fiksuotas archeologines struktūras – XVI–XVII a. mūrus ir nustatyti būtinas tolesnes archeologinių tyrimų apimtis. Sklypo centrinėje bei ŠR dalyse žvalgytas 700 m^2 plotas iki 0,5–1 m gylio jo Š–ŠR ir iki 1–1,5 m gylio jo P–PR dalyse. Papildomai iki projektinio 1,5 m gylio žvalgytos 3 tranšėjos, skirtos pastato poliams (75 m^2 dydžio plotas). Detaliuosius tyrimus numatyta vykdyti apie 399 m^2 plote, vietose, kur ankstesnių tyrimų metu iki įžemio ištirta nebuvo (1 pav.).

Žvalgant apie 16x1,5 m dydžio (24 m^2), iki 1,5 m gylio atraminiams poliams skirtoje tranšėjoje, 50–80 cm gylyje nuo žemės paviršiaus buvo atidengti anksčiau čia stovėjusio pastato išorinių ŠR ir PR sienų arkiniai pamatai. Atidengta ŠR siena 16 m ilgio, iki 80 cm pločio. Išlikusi siena – 60–80 cm aukščio. Sieną sudaro pavieniai 20–30x10–20x10 cm dydžio rieduliai, kurie tarpusavyje buvo silpnai surišti kalkiniu skiediniu. Tarp jų pasitaiko įmūrytų gotikinių proporcijų plytgalių. Atidengtas PR sienos fragmentas 10 m ilgio, iki 1 m pločio. Išlikęs jų aukštis siekia 1,2–1,4 m nuo jų viršaus. Arkinius pamatus sudaro 30x14x7–28x13,5x7,5 cm storio raudonos gotikinės plytos, sumūrytos pus-

2 pav. Išvalytas rūsys iš PV. K. Geštautaitės nuotr.
Fig. 2. The cleaned out cellar, as seen from the SW.

lankiu, tarpusavyje surištos kalkiniu skiediniu, bei 30x25x20–30x30x30 cm dydžio ovalūs rieduliai, tarpusavyje surišti analogišku skiediniu. Pamatų fragmentai datuojami XVI–XVII a.

Žvalgymų metu dar kartą valyti anksčiau ištirti apie 37 m^2 dydžio plotai bei vienas rūsys (apie 23 m^2 dydžio). Rūsio pamatų apačia pasiekta 3,6 m gylyje nuo mūro viršaus (2 pav.). Šiame gylyje didžiojoje rūsio dalyje atidengtas įžemis – gelsvas sąnašinis smėlis su rusvo gargždo linzėmis. Įžemyje išsiskyrė iki 50 cm gylio įvairaus pločio XVI–XVII a. perkasimai, suformuoti įrengiant rūsio pamatus.

Detaliųjų tyrimų metu buvo numatyta ištirti 5 perkasas – bendrą 399 m^2 plotą. 2017 m. perkasos 4 ir 5 ištirtos iki įžemio. Perkasos 1 ir 3 ištirtos dalinai, o perkasa 2 nepradėta tirti, darbai atidėti kitų metų sezonui.

Perkasose 1 ir ***3***, 20–50 cm gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus atidengti 1993 m. archeologinių tyrimų metu fiksuoti 3 XVII a. datuojamo akmenų grindinio fragmentai (41 m^2, 8 m^2 ir 4 m^2 dydžio) (3 pav.). Didžiausias grindinio fragmentas atidengtas sklypo Š dalyje. Grindinio centrinėje dalyje išlikusi 8 m ilgio lietaus nuogrinda, orientuota ŠR–PV kryptimi. Grindinį sudaro 10x10x10–15x12x10 cm dydžio ovalūs rieduliai. Po šiuo grindiniu Š sklypo dalyje 2x1 m dydžio plotelyje atidengtas dar vienas ankstyvesnis grindinys, kurio didžioji dalis patenka po anksčiau minėtu. Greta šio grindinio ankstesnių archeologinių tyrimų metu neištirtose vietose fiksuoti 1,2–1,5 m storio netirti XVI–XVII a. sluoksniai su to laikotarpio

3 pav. Grindiniai perkasoje 1 iš ŠR. K. Geštautaitės nuotr.
Fig. 3. The paving in trench 1, as seen from the NE.

radiniais: plokštiniais kokliais, keramika. Įžemis perkasose pasiektas 1,8–2,2 m gylyje nuo žemės paviršiaus.

Sklypo centrinėje dalyje tirtoje ***perkasoje 5***, 0,8–1 m gylyje nuo žemės paviršiaus atidengti du iki 60 cm aukščio, 10 m ir 7 m ilgio, 50–60 cm pločio sienų fragmentai. Jie sudaryti iš 15x15x10–20x20x10 cm dydžio ovalių riedulių, tarpusavyje labai silpnai surištų kalkiniu skiediniu. Pamatų fragmentai datuojami XVI–XVII a. Likusioje perkasos dalyje šiame gylyje rastas intensyvus iki 80 cm storio XVI–XVII a. sluoksnis, po kuriuo pasiektas įžemis – rusvas žvirgždas su smėlio priemaišomis. Perkasa ištirta iki 2–2,2 m gylio nuo žemės paviršiaus.

Tyrimų metu aptikti bei inventorinti 764 XVI–XX a. datuojami keramikos, kaulo bei metalo radiniai, 891 radinys suregistruotas masinės archeologinės medžiagos lentelėse.

T. Daugirdo St. 1

In 2017, the investigation on the plot at T. Daugirdo St. 1, Kaunas Old Town, which was conducted during 1980–1995, was renewed with the excavation of previously excavated areas (Fig. 1) and an attempt to determine the extent of the remaining work. A 16th–17th-century house foundation, cellars, and courtyard paving were unearthed during the previous investigation. This part of Kaunas Old Town lay undeveloped beginning in the second half of the 17th century. The masonry walls (Fig. 2) and paving recorded by earlier investigations was unearthed in 2017. Two 82 m^2 trenches, in which a 16th–20th-century cultural layer up to 2.2 m thick was discovered, were fully excavated and two trenches began to be. Fragments of 16th–17th-century building foundations and paving (Fig. 3) were unearthed and over 1600 16th–20th-century finds were found. The continuation of the investigation is foreseen in 2018.

Gediminas Jonutis,
Olegas Fediajevas

Karaliaus Mindaugo prospektas 18

2017 m. buvo tęsiami po ilgesnės pertraukos 2016 m. pradėti archeologiniai tyrimai sklype Karaliaus Mindaugo pr. 18 Kauno senamiestyje. Kauno archeologinių tyrimų duomenis apibendrinęs archeologas Mindaugas Bertašius teigia, kad senamiesčio PR pakraštys tarp Puodžių gatvės ir Nemuno pakrantės apgyvendintas seniai, tai liudija Kauno senamiesčio 22 kvartale, esančiame į V nuo numatyto tirti sklypo, aptikti gana seni medinio užstatymo pėdsakai (Bertašius M., *Dingęs miestas. Viduramžių Kaunas archeologinių tyrimų duomenimis*, Kaunas, 2013, p. 84). Prie Nemuno gatvės rasta medinio užstatymo liekanų, skirtinų XV–XVI a. Senamiesčio R dalyje, prie Nemuno nuo XV a. būta kaimo. XIX a. įrengto Karaliaus Mindaugo prospekto ir Druskininkų, Puodžių, Smalininkų gatvių ribojamame senamiesčio 26 kvartale nurodoma buvus daug smulkių sklypelių, kurių gyventojai vertėsi odos apdirbimu – kvartalą iš Š ribojanti Puodžių gatvė seniau vadinta Odminių gatve (Bertašius M., *Dingęs miestas. Viduramžių Kaunas archeologinių tyrimų duomenimis*, Kaunas, 2013, p. 118). XVIII a. pradžioje kvartale įkurtas karmelitų vienuolynas, kuris egzistavo 1707–1771 m. Vienuolyno pastatai buvo mediniai. Kvartalo P dalyje buvo pastatyta mūrinė Šv. Teresės ir Šv. Elijaus bažnyčia, o jos šventoriuje įrengtos kapinės. Manoma, kad vienuolyno funkcionavimo laikotarpio kultūrinis sluoksnis beveik nesusiformavo. Teigiama, kad ištisinis perimetrinis gatvių užstatymas šioje po XVII a. vidurio karo su Maskva nusiaubtoje Kauno dalyje susiformavo tik XIX a. pabaigoje. Tuomet kvartale atlikti ir didesnės apimties paviršiaus niveliа-